

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ปรากฏการณ์ทางสังคมระหว่างการพัฒนาธรรมการขอแรง กับการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพกรณศึกษา วิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอнопพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช

SOCIAL PHENOMENA BETWEEN SORRANG CULTURE AND CAPACITY ABILITY
STRENGTHENING FOR COMMUNITY CAREER : A CASE STUDY OF
KRUNG CHING SUB-DISTRICT, NOP PITHAM DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

จิตติมา ดำรงวัฒนะ^{1*}

Jittima Dumrongwattana^{1*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมระหว่างการพัฒนาธรรมการขอแรง กับการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพในชุมชน กรณศึกษา วิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอнопพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยนำรูปแบบ JITTIMA MODEL (J: Joining: I: Intelligence T: Triangular T: Transcendent I: Innovation M: Meaningful A: Awareness) ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมระหว่างการพัฒนาธรรมการขอแรง กับการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพ (จิตติมา ดำรงวัฒนะ, 2562) มีขั้นตอนการศึกษาแบบมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระยะ คือ ระยะก่อนทำการวิจัย ระยะของการทำวิจัย ระยะการจัดทำแผนระยะการนำไปปฏิบัติ ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาพบว่า

ปรากฏการณ์ทางสังคมในลักษณะของ “วัฒนธรรมการขอแรง” ด้านการพัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการกลุ่มอาชีพเป็นกระบวนการทำงานในลักษณะเครือข่าย ก่อตัวการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวคนสนิท เชื่อมต่อสู่สังคมเพื่อนบ้าน จนรวมกลุ่มพลังเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยสติปัญญาในการแก้ปัญหาจากการจัดการวิถีผลิตภายในชุมชนด้วยเหตุผลแห่งสามัญสำนึกรักชุมชน

แนวทางการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพในชุมชน เป็นระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองเครือข่ายวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิงในวัฒนธรรมการขอแรง นัยยะคำว่า “ขอ” หรือเรียกอีกอย่างว่าการลงแรงช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่วนคำว่า “แรง” นั่นคือ พลังแห่งความเสียสละ ทั้งทางด้านพลังกาย พลังใจ และพลังความคิด ต่อการพัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : วัฒนธรรมการขอแรง การสร้างศักยภาพ การจัดการกลุ่มอาชีพ

Abstract

This article aims to study the Social phenomena between Sorrang culture strength and culture. And capacity building for community occupation management: a case study of the Krung

¹ ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

* Corresponding author, E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Ching Klueng Ban Enterprise Group, Krung Ching Subdistrict, Nopphitam District, Nakhon Si Thammarat Province by using JITTIMA MODEL (J: Joining: I: Intelligence T: Triangular T: Transcendent I: Innovation M: Meaningful A: Awareness) which is a finding from the study of the development of the welfare model for education in the southern community (Jittima Damrongwattana, 2015) As a guide in education By conducting a participatory community education according to the 5 stage phase, ie, before the research Research phase Plan preparation period Implementation plan Period of tracking and evaluating performance Is the process of conducting the study.

Social phenomena in the form of " Sorrang culture " in the development of the ability to manage a career group as a working process in a network manner Forming a relationship between close family members Connect to neighboring society Until joining the power group to exchange knowledge with wisdom in solving problems from managing the production of ways within the community for reasons of common sense, love the community.

Guidelines for the development of potential management of professional groups in the community Is the level of participation in self-management, the Krung Ching Banana Enterprise Group in the culture of strength Anya, the word "Sor" or also known as the supportive force. The word "Rang" is the power of sacrifice. Both physical, mental and power On sustainable development of the capability of managing the Krung Ching Banana.

Keyword: Sorrang culture, Ability strengthening, Professional group management

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

1. บทนำ

รากฐานทางวัฒนธรรมภายในชุมชนที่สืบทอดปฏิบัติต่อกันมา เป็นอีกแรงหนุนเสริมให้คนในชุมชนเกิดความรักผูกพัน และมีความเอื้ออาทร ที่ปรากฏเห็นบ้างในบางพื้นที่ของชุมชนภาคใต้คือ “วัฒนธรรมการชอแรง” ที่ยังมีการปฏิบัติคงไว้ในหมู่ของชาวบ้านในตำบลลุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ในปัจจุบันสภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจสมัยใหม่กำลังเข้ามาบีบคั้น ในการทำลายวัฒนธรรมนี้ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ท้องถิ่นได้กลายเป็นตลาดชุมชนขนาดใหญ่วัฒนธรรมจึงมีน้อยลงการพลิกฟื้นชุมชนเกิดขึ้นเด่นชัด เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาชุมชนเริ่มเกิดการเรียนรู้ในการพึ่งพาตนเอง

หลักสำคัญของการพัฒนาที่ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ คือ การพัฒนาที่ “คน” ให้คนสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ไขปัญหาเป็น หรือการที่คนภายในชุมชน สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยน ประสพการณ์ร่วมกัน และมีกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกันอย่างต่อเนื่อง แล้วนำไปสู่เครือข่ายการเรียนรู้สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน แต่ว่าการพัฒนาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น มักเป็นไปในรูปแบบที่รัฐนำเข้าไปให้คนภายในชุมชน โดยไม่ได้ถามความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านก่อน จึงทำให้เกิดผลกระทบ และปัญหาสังคมตามมามากมาย ในปัจจุบันนี้ จากคำกล่าวที่ว่า “ชาวบ้านมีศักยภาพ แต่ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง” เป็น “ความเชื่อ” อย่างหนึ่ง ซึ่งสวนทางกับกระบวนการทัศน์เดิม ๆ ของสังคมไทย ซึ่งมองว่า เป็นดาสีตาสา โง่ จน เจ็บ และต้องการ “การพัฒนา” โดยตรงทำให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาขึ้นมาชุดหนึ่ง นั้นเป็นงานที่ยากที่พิสูจน์ให้เห็นว่าชาวบ้านก็ทำได้ (โกวิท พวงงาม, 2553)

องค์กรชุมชนหลายแห่งที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างเศรษฐกิจของชุมชน โดยเป็นการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนแล้วจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และดำเนินการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นคนในชุมชน และบางกลุ่มก็จะมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ สำหรับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ก็ต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาการผลิต การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมช่องทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพื่อเปิดโอกาสในการรับรู้ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ ทั้งตลาดภายในชุมชน ร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยว และร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ที่เป็นจุดพักของนักท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยว (กรมพัฒนาชุมชน, 2560)

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมการชอแรง กับการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นองค์กรที่มีการพัฒนากลุ่มอาชีพท้องถิ่นโดยให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกลุ่มอาชีพท้องถิ่น ซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีภูเขาล้อมรอบจึงเรียกกันว่า “อ่าวกรุงชิง” ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง สลับกับภูเขาสูงในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และอุทยานแห่งชาติเขานัน มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ น้ำตก ถ้ำ ลำคลอง และแก่ง นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ด้านความคิดการปกครอง และถูกปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 และในปี 2524 ฝ่ายรัฐบาลสามารถยึดพื้นที่ได้ป่ากรุงชิงคืนได้ แต่ก็ยังคงมีร่องรอยแห่งประวัติศาสตร์การต่อสู้ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ไปศึกษาหาความรู้ เช่น ถ้ำหลบภัย หลุมขบถ วิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลกรุงชิงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำสวนยางพารา ปลูกผลไม้ นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น กลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรง กลุ่มสตรี กลุ่มปุ๋ยหมัก กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง กลุ่มเลี้ยงแพะ เลี้ยงหมูพื้นเมือง กลุ่ม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

กองทุนข้าวสาร เป็นต้น ปัจจุบันกรุงชิงยังคงความหลากหลายของธรรมชาติไว้ได้ จึงปรากฏเป็นวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ท่ามกลางความหลากหลายแห่งธรรมชาติ ภูมิปัญญา และทุนทางสังคม

จากเหตุผลดังกล่าวผู้เขียนจึงมีความสนใจในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมระหว่างการพัฒนาวัฒนธรรมขอแรง กับการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพในชุมชนกรณีศึกษา วิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในมิติของการขับเคลื่อนแผนกิจกรรมพัฒนากลุ่มอาชีพท้องถิ่นเพื่อสร้างศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน นำสู่การพัฒนาอาชีพเปรียบเสมือนแผนชีวิตที่นำผลจากการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ของชุมชนนั่นเอง การเรียนรู้ของชุมชนที่เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาอาชีพในกลุ่มกล้วยกรุงชิง เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะทำให้สมาชิกในกลุ่มได้มาเรียนรู้ร่วมกัน การนำแผนลงสู่การปฏิบัติก็จะได้รับความร่วมมือ ร่วมคิดร่วมทำ ประสิทธิภาพในการพัฒนาแก้ไขปัญหาด้านการจัดระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นของตนเอง ทำให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นจริง มีรูปธรรมที่จับต้องได้ มีพื้นฐานมั่นคงและพัฒนาทั้ง 3 ระดับ คือ พึ่งตนเองระดับครอบครัว พึ่งพาอาศัยกันระดับชุมชนและเครือข่าย และนำผลผลิตบางส่วนออกไปสู่ตลาดภายนอก เป็นต้นแบบของวิสาหกิจชุมชนในการจัดการทุนของเอกชน เพื่อพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ทุนในที่นี้ไม่ได้หมายถึง เงิน แต่หมายรวมถึง ทรัพยากร ผลผลิตความรู้ภูมิปัญญา และทุนทางสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ด้านสังคมระหว่างการพัฒนาวัฒนธรรมขอแรง กับการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพในชุมชนกรณีศึกษา วิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 เพื่อศึกษาการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพในชุมชนกรณีศึกษา วิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การค้นคว้าองค์ความรู้ใหม่ ๆ และมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือเป็นการนำเอาความรู้และวิธีการต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยขั้นพื้นฐานมาประยุกต์ใช้อี้อีกต่อเนื่อง หรือหาวิธีใหม่ ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้ระบุไว้แน่ชัดล่วงหน้า ผู้วิจัยทบทวนแนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด ไว้ดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิดการวางแผนพัฒนาอาชีพท้องถิ่น หลักสำคัญของการวางแผนพัฒนาอาชีพท้องถิ่นเป็นกระบวนการคิดวางแผนที่มีข้อจำกัดอย่างหนึ่ง คือ เวลาที่มีอยู่สำหรับการคิด ผู้บริหารจึงต้องสามารถและกล้าตัดสินใจในเวลาอันสมควรด้วย แต่การมีข้อจำกัดเช่นนี้ก็ไม่ควรที่จะทำให้ผู้บริหารกลัวเวลาจะหมดไป จนกระทั่งตัดสินใจไปโดยที่มิได้มีการคิดที่รอบคอบกระบวนการตัดสินใจ (decision - making process) จะต้องกระทำไปอย่างถูกต้องเท่านั้น จึงจะทำให้ได้แผนงานที่ดีที่สุดได้ สำหรับหน้าที่การวางแผนนี้นับเป็นหน้าที่งานประการแรกที่สำคัญยิ่ง สำหรับบริหารงานต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการต้องจัดทำ วัตถุประสงค์ นโยบาย และกลยุทธ์ ตลอดจนแผนงานย่อยต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องที่จะให้ได้แผนงานที่ดีที่สุดและเข้ากันได้มากที่สุดในการวางแผน ส่วนใหญ่มักจะอยู่ที่การพยายามตอบคำถาม 3 ประการ คือ ฐานะที่ตั้งปัจจุบันของเราอยู่ที่ไหน จากนี้ต่อไปในอนาคต เราต้องการจะเป็นอะไร อย่างไร จะต้องทำอย่างไร อะไรบ้าง จึงจะสามารถนำเราไปสู่จุดหมายดังกล่าวได้

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแบบแผนวัฒนธรรมขอแรง จากการพยายามในการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมด้านศักยภาพผู้นำชุมชน ซึ่งในขณะเดียวกัน ชุมชนก็จะได้รับประโยชน์ในทุกด้านร่วมไปด้วย การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา โดยความสำคัญของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในพัฒนาวัฒนธรรมขอแรง นับ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ยะคำว่า “ขอ” หรือเรียกอีกอย่างว่าการลงแรงช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่วนคำว่า “แรง” นั่นคือ พลังแห่งความเสียสละ เสียสละ ทั้งทางด้านพลังกาย พลังใจ และพลังความคิด

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ การจัดการความรู้ที่ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจริง ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายมีการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่แยกการเรียนรู้ออกจากชีวิตจริง มีการพยายามในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง หรือเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน หรือสภาพความเป็นอยู่ กิจกรรมที่ดำเนินอยู่นี้เป็นไปเพื่อสนองต่อการแก้ปัญหาและสอดคล้องกับแบบแผนการผลิตของชุมชน จึงเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดพลวัตของการเรียนรู้ เมื่อได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ หาแนวทางแก้ไข เมื่อได้แนวทางแล้วสมาชิกนำกลับไปลงมือปฏิบัติแล้วกลับมา ทบทวนวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อสรุปบทเรียน

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาสังคม (Civil Society) เกิดขึ้นจากการวิพากษ์ระบบของ “ภาครัฐ” และ “ภาคธุรกิจเอกชน” ที่มีบทบาทชี้นำหรือครอบงำความคิดทิศทางของการพัฒนาสังคม โดยที่ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย ทิศทางการพัฒนา และกิจกรรมสาธารณะค่อนข้างน้อย รวมทั้งการมองเห็นข้ออ่อนของประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือพรรคพวกและกลุ่มผลประโยชน์ จึงการเรียกร้องและหรือต้องการออกช่องว่าง ด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจนโยบาย ทิศทางการพัฒนา

3.5 ความสนใจในเรื่องสาธารณะ (public Interest) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องสากล สถิติวิทยานันท์ (อ้างถึงใน ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543 : 155) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเกิดจากความสนใจ และความห่วงกังวลร่วมกัน ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกัน การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา

3.6 กรอบแนวคิด ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาตามกรอบแนวคิดของปรากฏการณ์ทางสังคมระหว่างการพัฒนาธรรมการขอแรง ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมการจัดการภายในวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง โดยเริ่มตั้งแต่การเชื่อมต่อภายในกลุ่ม การเลือกใช้ความรู้สติปัญญาภายในกลุ่ม การตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีเหตุผลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างแรงพลังกำลังใจภายในกลุ่ม การใช้นวัตกรรมองค์ความรู้ภายในกลุ่ม การให้ความหมายสิ่งสำคัญภายในกลุ่ม การสร้างจิตสำนึกภายในกลุ่ม กับการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การบริโภค การแปรรูป การจำหน่าย และการส่งออก เพื่อเป็นแนวทางการจัดการองค์ความรู้ภายในกลุ่มอาชีพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้เลือกขั้นตอนที่ผสมผสานแนวคิดของการจัดการจัดการชุมชน และการเรียนรู้ปัญหาของชุมชนด้วยกัน เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้ (1) กลุ่มคณะกรรมการดำเนินการภายในกลุ่มกล้วยกรุงชิง 3 จำนวน 18 คน (2) กลุ่มผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาขีดความสามารถกลุ่มกล้วยกรุงชิง จำนวน 5 คนได้แก่ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการสาธารณสุข นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลกรุงชิง และผู้อำนวยการศูนย์ศึกษานอกระบบและตาอัยาศัย

การวิจัยครั้งนี้มีการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน (1) ระยะก่อนทำการวิจัย คือ การคัดเลือกชุมชนและการเข้าถึงชุมชนการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน (2) ระยะของการทำวิจัย คือการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการ พร้อมกำหนดแนวทางแก้ไข (3) ระยะการจัดทำแผนพัฒนาอาชีพ คือ การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนงานการวางแผนเพื่อติดตามและ

ประเมินผล (4) ระยะการนำไปปฏิบัติ คือ การกำหนดการปฏิบัติงาน ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (5) ระยะติดตามและประเมินผลโครงการนับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สรุปกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าศึกษาหาสาเหตุปัญหาของชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เบาบางลง ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันระหว่าง นักวิจัย และพื้นที่ชุมชนที่เลือกศึกษา

ในการวิเคราะห์ผลการศึกษาหลังการปฏิบัติ (After Action Review : AAR) ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการ ประชุมโดยใช้การเล่าเรื่อง (storytelling) โดยมีเป้าหมายสำคัญที่สุดของการเล่าเรื่อง คือให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ ปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของหัวใจ (ความเชื่อ) ในส่วนลึกของสมอง (ความคิด) และในส่วนลึกของ ร่างกาย (การปฏิบัติ) ออกมาเป็นคำพูด และหน้าตาท่าทาง (non-verbal communication) การปลดปล่อยความรู้จาก การปฏิบัตินี้ ผู้ปล่อยจะอยู่ในสภาพที่มีทั้งจิตใต้สำนึก และจิตสำนึก (subconscious & conscious) ซึ่งเป้าหมายให้ เกิดการสื่อสารภายในกลุ่มทางสังคม

5. สรุปผลการวิจัย

ภายใต้มิติความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาธรรมการขอแรง กับการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพใน ชุมชนกรณีศึกษา วิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ ค้นพบลักษณะของกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่ชุมชนซึ่งยังมีความ คงอยู่ตามแบบแผนวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมซึ่ง เรียกว่า “การขอแรง” โดยมีนัยยะระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ตำบลกรุง ชิงใช้คำว่า “ขอ” หรือเรียกอีกอย่างว่าการลงแรง ส่วนคำว่า “แรง” นั่นคือพลังแห่งความเสียสละ ทั้งทางด้าน พลังกาย และพลังใจ ในการมีจิตสาธารณะในการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนในระดับการขอแรงกำลังกาย การขอแรง กำลังใจ และการขอแรงกำลังคิด ขอแรง ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองของชุมชนซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ตำบล กรุงชิงใช้คำว่า “ขอ” หรือเรียกอีกอย่างว่าการลงแรง ส่วนคำว่า “แรง” นั่นคือพลังแห่งความเสียสละ ทั้ง ทางด้านพลังกาย และพลังใจ ในการพัฒนาขีดความสามารถด้านการพัฒนาด้าน ทักษะ ความรู้ ความสามารถ รวมทั้งพฤติกรรม และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นด้านระดับ ความสำเร็จชาวบ้านในพื้นที่ตำบลกรุงชิงโดยการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกใช้กรอบรูปแบบ JITTIMA MODEL (J: Joining: I: Intelligence T: Triangular T: Transcendent I: Innovation M: Meaningful A: Awareness) เป็นเกณฑ์ในวิเคราะห์ผลตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนกรุงชิง ดังนี้

ด้านการเชื่อมต่อภายในกลุ่มอาชีพ (J: Joining) การเคลื่อนไหวของกระบวนการกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มกล้วย กรุงชิง “ระบบเครือญาติ และเพื่อนบ้าน” หรือ การขยายกลุ่ม กล่าวคือ ในการเจริญเติบโตของกลุ่มเกิดขึ้นได้นั้นมี จุดเริ่มต้นมาจากการเรียนรู้เพื่อหาทางออกวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ดังนั้นเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มนั้นจึง มาจากปัญหาในเรื่องเดียวกัน จึงทำให้โครงสร้างของกลุ่มมีความเหนียวแน่นมีความเป็นกลุ่มก้อนผูกพันกันด้วยความ รักความเข้าใจในปัญหาอย่างเดียวกัน และการมีจิตสำนึกร่วมกัน ภายในกลุ่มมีจุดประสงค์อย่างเดียวกันคือการหา ทางออกจากปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างกฎกติการ่วมกันโดยที่กฎกติกาทุกอย่างจะต้องมาจากความคิดเห็นของสมาชิกทุก คนร่วมกัน

ด้านการเลือกใช้ความรู้สติปัญญาภายในกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง (I: Intelligence) การเตรียมก่อน จัดการเรียนรู้การเลือกใช้ความรู้สติปัญญาภายในกลุ่ม เป็นการเตรียมการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ คือผู้จัดการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เรียนรู้ วิทยาการกระบวนการและผู้เรียน เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เข้าใจในชุมชน ปัญหาที่แท้จริงของชุมชน และนำผลการวิเคราะห์มากำหนดกรอบหรือแนวทางในการจัดการเรียนรู้และนำไปสู่การ แก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งควรดำเนินการโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ให้ชัดเจน ศีกรรวบรวมข้อมูล ชุมชน ปัญหาความต้องการของชุมชนและผู้เรียน ประมวลข้อมูลอย่างเป็นระบบ และวิเคราะห์ประเมินข้อมูลปัญหา และความต้องการของชุมชน

ด้านการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีเหตุผลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากสามแหล่ง (สามเส้า)ภายในกลุ่ม วิชาทริแองกูลาร์ทริแองกูลาร์ (T: Triangular)กระบวนการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่ม เมื่อเกิดปัญหาตรวจสอบ แหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล โดยเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบข้อมูลเช่นมี คณะกรรมการภายในกลุ่ม 1 ท่าน ตัวแทนจากปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ 1 ท่าน และตัวแทนจากผู้นำในชุมชน 1 ท่าน เพื่อมาพิจารณาประเด็นปัญหาร่วมกันตามหลักการตรวจสอบข้อมูลวิธีเหตุผลสามเส้า กอปรด้วยการนำหลักคิดแบบ วิธีคิดยึดหลักธรรม ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้พิจารณาแก้ไขปัญหาอย่างใคร่ครวญ

ด้านการสร้างแรงบันดาลใจภายในกลุ่มวิชาทริแองกูลาร์ทริแองกูลาร์ (T: Transcendent)เริ่มก่อตัวมาจาก ความเชื่อและความศรัทธาของผู้นำคือผู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ “ผลสำเร็จที่ดี” ผู้นำมี กัลยาณมิตรและมีอัธยาศัยไมตรีจิตที่ดีต่อเพื่อนบ้านทุกคน และนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้เป็น แนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำงาน โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 คือ (1) การมีความเมตตาปรารถนาดีต่อ ผู้อื่นที่จะให้พบทางออกจากปัญหา (2) การมีความกรุณาสามารถเสียสละเวลาส่วนตัวช่วยเหลือผู้อื่นได้ตลอด (3) การมีความมุกตาแสดงความคิดเห็นเมื่อเพื่อนบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ และ (4) การมีความอุเบกขาไม่เข้าเติมผู้ที่เกิด ปัญหาขึ้นในเวทีการเรียนรู้ภายในชุมชน แต่จะใช้วิธีการประนีประนอมข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ด้วยสันติวิธีและยึดหลัก ประชาธิปไตยยอมรับความคิดเห็นผู้อื่นด้วยการเสริมพลังขึ้นภายในกลุ่ม

ด้านการใช้นวัตกรรมภายในกลุ่มวิชาทริแองกูลาร์ทริแองกูลาร์ (I : Innovation การใช้นวัตกรรมภายในกลุ่ม ต่อการทำงานที่ว่า “ปรับเปลี่ยนวิธีคิดก่อนลงมือทำ”ผสมผสานความรู้ จากประสบการณ์ลองผิดลองถูก หมั่นเพียร ในการศึกษาหาความรู้ใหม่ๆอย่างสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการจัดการศึกษา 2 รูปแบบ คือ นอกระบบ และตามอัธยาศัย มี การจัดสวัสดิการด้านการศึกษา ที่มีการส่งเสริม และบริการองค์ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพต่างๆ รวมตัวกัน ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และมีวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ “การใช้ปัญหาเป็นฐาน สร้างองค์ความรู้” จากกระบวนการสาธิต ทดลอง และปฏิบัติซ้ำ แล้วนำองค์ความรู้ไปบริการแก่ชุมชนภายใต้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการให้ความหมายสิ่งสำคัญภายในกลุ่มวิชาทริแองกูลาร์ทริแองกูลาร์ (M: Meaningful) ความเพียร พยายามในการทำงานโดยนำหลักการให้ความหมายสิ่งสำคัญภายในกลุ่ม ตามหลัก อิทธิบาท 4 มาเป็นคู่มือในการ ทำงาน คือ 1) ฉันทะ พอใจและรักในการทำเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพที่ทำสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ 2) วิริยะ เพียรขยันทำงานด้วยความตั้งมั่น 3) จิตตะ สนใจฝึกฝนหาความรู้อยู่เสมอเมื่อมีโอกาสจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ศึกษาดูงานในสถาบันต่างๆ และ 4) วิมังสา มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลพิจารณาและไตร่ตรองในข่าวสารและเปิดรับ นวัตกรรมต่างๆที่เข้ามาอยู่ตลอดเวลา คุณสมบัติของผู้นำภายในกลุ่มวนเกษตรสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ได้ อธิบายไว้ว่า “ ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้ที่มี ศีล สมาธิ และปัญญา และมีคุณสมบัติที่ดี 7 อย่างคือ รู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้ ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน และรู้บุคคล”

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ด้านการสร้างจิตสำนึกภายในกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง (A: Awareness) “กระบวนการวางแผนชีวิตควบคู่กับการวางแผนอาชีพ” ซึ่งการจัดสวัสดิการด้านการศึกษาที่มีรูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีการจัดสวัสดิการด้านการศึกษาในเรื่องของทุนทรัพยากรชุมชน มีวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ “การใช้เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน” ในการประชุมของสภาผู้นำชุมชนจนกระทั่งเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ ที่ให้บริการความรู้สู่ผู้ตนเองของสมาชิกในชุมชน ด้วยการสร้างจิตสำนึกขับเคลื่อนเครือข่ายอาชีพเน้นการพึ่งพิงพึ่งพา แลกเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตรจากกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองปีตา จังหวัดนครศรีธรรมราช

การสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพในชุมชนกรณีศึกษา วิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองปีตา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า อำนาจแห่งการต่อรองแห่งสิทธิในการทำกินของคนบริเวณเทือกเขาในพื้นที่ตำบลกรุงชิง พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีลักษณะการดำเนินกิจกรรมแบบเครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นศูนย์กลางการทำงานที่เกี่ยวข้องเป็นแม่ข่ายให้สำหรับกลุ่ม องค์กรต่างๆในพื้นที่นั้นคือ “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยกรุงชิง” ซึ่งมีการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพ ดังนี้

กระบวนการผลิตในวิถีการเกษตรของเกษตรกรชาวสวนกล้วย ซึ่งพืชดั้งเดิมตามลักษณะภูมิประเทศที่เป็นต้นทุเรียนในพื้นที่ และต้นกล้วยนับได้ว่าเป็นตัวชี้วัดของระดับความสมบูรณ์ในระบบนิเวศเพราะกล้วยเป็นพืชที่รักษาความชุ่มชื้นของแหล่งน้ำหรือเรียกตามภาษาถิ่นว่า “น้ำพึ่งกล้วย” นัยยะที่กล่าวได้ว่ากล้วยพึ่งพาอาศัยน้ำและเช่นกัน น้ำที่พึ่งพาอาศัยกล้วยเป็นแหล่งเก็บกักน้ำตามวิถีธรรมชาตินั่นเอง

การบริโภคและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจากกล้วยจึงเป็นที่สามารถนำมาแปรรูปได้ในระดับครัวเรือนตามเมนูอาหารท้องถิ่น ด้านการพัฒนากระบวนการแปรรูปของวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิงด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม พบว่า คณะกรรมการกลุ่ม และทีมวิจัย ได้แปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าเป็นเครื่องอุปโภคและบริโภค ได้แก่ การนำกล้วยที่ไม่ผ่านเกณฑ์ของขนาด(ตกล้ำ) หรือกล้วยที่สุกงอม มาสร้างมูลค่าเพิ่มแปรรูปเป็นกล้วยตาก และต่อยอดด้วยการนำน้ำที่ไหลจากกล้วยตาก มารวมกันเป็นสบู่ใช้ชื่อว่าสบู่กล้วยน้ำผึ้งกล้วย ซึ่งเป็นชื่อสินค้าที่ได้จากการประชุมลงประชามติของคณะกรรมการและสมาชิกภายในกลุ่ม

การจัดจำหน่าย และการส่งออกวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง พบว่า การจัดจำหน่ายสินค้าสบู่กล้วยน้ำผึ้งกล้วยภายในชุมชนโดยตรงต่อเครือข่ายโฮมสเตย์กรุงชิงเนเจอร์ ซึ่งเป็นสถานที่พักรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และเข้าแรมพักในพื้นที่จำนวน 5 แห่ง ดังต่อไปนี้ โฮมสเตย์บ้านจรัสศรี โฮมสเตย์บ้านมิวนา โฮมสเตย์บ้านอุ่นใจ โฮมสเตย์บ้านฟลุค&เฟิร์ส โฮมสเตย์บ้านคุ้มตาหนูย เป็นต้น

จากการดำเนินการกิจกรรมเวทีชุมชนเพื่อวิเคราะห์ขีดความสามารถด้านการจัดการวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง พบว่า โครงสร้างของคณะกรรมการและสมาชิกเป็นตัวแทนมาจากกลุ่มองค์กรอื่น ดังนี้ กลุ่มธนาคารต้นไม้ กลุ่มเกษตรต้นแบบสวนสมรม ศูนย์ปราชญ์พืชตำบลกรุงชิง กลุ่มท่องเที่ยวเกษตรธรรมชาติ วิสาหกิจชุมชนเพื่อสุขภาพ และศูนย์การเรียนรู้คุ้มตาหนูย เป็นต้น เข้ามาร่วมมือกันทำงานบริหารจัดการกลุ่มโดยมีการมีลักษณะการทำงานแบบอย่างคณะกรรมการหมู่บ้าน(กม.) เป็นเครือข่ายคณะกรรมการทำงานอย่างมีส่วนร่วมอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด มีศูนย์กลางเป็นผู้ประสานงาน มีกฎกติกาในการดำเนินงานตามแผนและกิจกรรม กอปรด้วยมีการเป้าหมายตัวชี้วัดในทุกระดับการทำงานอย่างชัดเจน ซึ่งมีผลสรุปจากเวทีชุมชน พบว่า

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

“ ... จุดเริ่มต้นในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยกล้วยในช่วงแรกๆนั้นอาจถูกบ้างผิดบ้างก็ทำการรวบรวมปรับปรุงแก้ไขตลอด เรื่องเดียวกันที่เคยทำไม่สำเร็จมาวิเคราะห์หาสาเหตุวิธีแก้ไขใหม่ก็สามารถแก้ปัญหาได้ ทำให้ได้รับความรู้ ป้องกันปัญหาในอนาคตได้ด้วย ในระยะหลังมีข้อมูลเพียงพอว่าจะใช้กิจกรรมอะไรแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ถูกทบทวนหลายชั้น หลายครั้งให้สอดคล้องกลายเป็น “แผนอาชีพกลุ่มกล้วย” (เป็นชื่อที่เรียกกันใหม่) ซึ่ง เป็นการวางแผนอย่างง่ายเป็นเครื่องมือทำให้คนเรียนรู้ ทำให้เกิด การเรียนรู้ในวิถีชีวิตของคนให้ได้รับพื้นที่พื้นที่ส่งเสริม และพัฒนาภาคการเกษตรของชาวบ้าน ขึ้นเป็นแผนชีวิตเป็นแนวทางร่วมกันลงสู่การปฏิบัติในครอบครัว และชุมชนของเราเอง...”(เวทีชุมชน 19 มีนาคม 2562)

ผลสรุปจากการทำเวทีชุมชนด้านการวิเคราะห์ขีดความสามารถด้านการจัดการกลุ่มอาชีพ พบว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาของจุฑาทิพย์ ภัทราวาท (2549) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการความสำเร็จในการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตร คือ ข้อตกลงที่ผ่านกระบวนการดำเนินการของเครือข่ายเพื่อรับผลประโยชน์แก่สมาชิกโดยผ่านการเห็นชอบประชาคมในพื้นที่ประชุม มีการบริหารจัดการรองรับ มีแผนการดำเนินการ และได้ปฏิบัติงานในส่วนที่กำหนดวางไว้เพื่อให้การบริการแก่สมาชิกจนเกิดผลที่สามารถประเมินอาจเป็นลักษณะของผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงิน เป็นต้น

สรุปผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาเน้นการศึกษาปฏิบัติการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม โดยผ่านระบบการจัดการความรู้ของการรวมกลุ่มอาชีพ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมอาชีพ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งมุ่งเน้นให้ส่วนร่วมของภาคประชาชนในการปฏิบัติงานจริง รวมถึงจากคณะกรรมการ กลุ่มทางสังคม และองค์กรชุมชนทุกฝ่ายมาเข้าร่วมในทุกระดับ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายมีการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่แยกการเรียนรู้ออกจากชีวิตจริง มีการพยายามในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง หรือเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน หรือสภาพความเป็นอยู่ กิจกรรมที่ดำเนินอยู่นี้เป็นไปเพื่อสนองตอบต่อการแก้ปัญหาและสอดคล้องกับแบบแผนการผลิตของชุมชน จึงเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดพลวัตของการเรียนรู้ เมื่อได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ หาแนวทางแก้ไข เมื่อได้แนวทางแล้วสมาชิกนำกลับไปลงมือปฏิบัติแล้วกลับมา ทบทวนวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อสรุปบทเรียน เพื่อหาหนทางต่อไปอีก กระบวนการที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ นี้เท่ากับเป็นการยกระดับสติปัญญาของสมาชิกในกลุ่ม และผลพวงจากการเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริงดังกล่าว ยังช่วยแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นผลที่คนในชุมชนสามารถเห็นเป็นรูปธรรม

6. อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาธรรมการขอแรง กับการสร้างศักยภาพการจัดการกลุ่มอาชีพในชุมชนกรณีศึกษา วิสาหกิจกล้วยกล้วยกล้วยชิง ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถวิเคราะห์ขีดความสามารถด้านการจัดการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยในพื้นที่ตำบลกรุงชิงมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ซึ่งเกิดข้อค้นพบที่น่าสนใจภายในชุมชนคือ ภายในชุมชนยังมีการพึ่งพิงพึ่งพากันในระบบภาคเกษตรแบบสังคมเครือญาติ ในวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม กอปรกับมีปรากฏการณ์การรวมกลุ่มกันแลกเปลี่ยนประเด็นความคิด ช่วยเหลือเกื้อกูลกันใน “แบบแผนวัฒนธรรมการขอแรง” ที่ยังคงอยู่ในพื้นที่สังคมแม่นในยุคนปัจจุบันนี้

จุดยืนของการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมในลักษณะการขอแรงภายในชุมชนต่อการพัฒนากลุ่มอาชีพท้องถิ่น กรณีศึกษา ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิต้า จังหวัดนครศรีธรรมราช คือการมีมุมมองของการทำงานในพื้นที่เป็น

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ตัวตั้ง ในมุมมองของชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่อง โดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือดำเนินกิจกรรมพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน มากกว่าวัตถุประสงค์ของหน่วยสนับสนุน พบว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2549) ได้ศึกษาเรื่อง อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น ซึ่ให้เห็นว่า การเมืองภาคประชาชน เป็นทางออกเดียวสำหรับการรักษาอิสรภาพสัมพัทธ์ของประเทศไทยในยุคโลกาภิวัตน์ การเมืองภาคประชาชน ซึ่งการเคลื่อนไหวเช่นนี้ มีแนวโน้มจะทำให้ขอบเขตการใช้ อำนาจของรัฐลดลง ทั้งกำหนดอำนาจรัฐได้มากกว่าเดิม การเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนในสังคมไทยนั้นมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ (1) เป็นกระบวนการของประชาธิปไตยทางตรง (direct democracy) หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) (2) เป็นขบวนการพหุลักษณะ (pluralist movement) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มประชาชนที่มีอัตลักษณ์ (identity) วิถีชีวิตที่แตกต่างหลากหลาย และ (3) เป็นกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือก ซึ่งไม่สามารถขึ้นต่อกลไก ตลาดเสรีตามแนวคิดเสรีนิยมโดยปราศจากเงื่อนไข และ ไม่สามารถเดินตามแนวทางบริโภคนิยมของระบบทุนโลกาภิวัตน์อย่างไร้ขอบเขต มีบทบาทถ่วงดุลอิทธิพลของทุนข้ามชาติ ในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนแก้ไขปัญหาความยากจนในเชิงโครงสร้างไปในเวลาเดียวกัน

จากปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเชิงพื้นที่เป็น 4 ประเภท คือ (1) การเคลื่อนไหวร้องทุกข์ให้รัฐเข้ามาแก้ปัญหาที่ไม่ได้รับการเหลียวแล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชน (2) การเคลื่อนไหวที่มุ่งตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมักเป็นการเคลื่อนไหวของปัญญาชน สาธารณะและองค์กรประชาชนในภาคีเมือง (3) การประท้วงอำนาจรัฐและเรียกร้องให้รัฐถ่ายโอนอำนาจที่เคยมีให้กับประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่การประท้วงและเรียกร้องอำนาจจากรัฐ มักจะเป็นผลลัพธ์ของการตัดสินใจหรือดำเนินโครงการของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มประชาชน (3)การร่วมมือเชิงวิพากษ์ (critical cooperation) กับรัฐหรือเกี่ยวข้องอย่างสร้างสรรค์ของประชาชนในระดับรากหญ้า เป็นการเมืองแบบมีส่วนร่วมของพลเมือง ครอบคลุมถึงการเคลื่อนไหวของสาธารณะทั่วไปในการแสดงความเห็นเกี่ยวกับ นโยบาย หรือกิจสาธารณะและการเคลื่อนไหวของประชาชนเฉพาะกลุ่มเพื่อแสดงสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง เพื่อยับยั้งการกระทำของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์พวกเขาอย่างสมดุลภาพ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะในนำผลการศึกษาศึกษาการประยุกต์ใช้ในตำบลกรุงชิง ควรมีการจัดเก็บองค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้ ในการศึกษาและพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมแบบขอแรงให้คงอยู่ในพื้นที่สังคมเกษตรกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการสร้างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนด้านการจัดการกลุ่มอาชีพท้องถิ่น สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ในการกระจายรายได้และพัฒนากิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถนำไปประชาสัมพันธ์เพิ่มผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนให้กับธุรกิจของตนเอง ชุมชนที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการกลุ่มอาชีพอย่างยั่งยืน

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอบพระคุณเป็นพิเศษ สำหรับเครือข่ายผู้นำ และองค์กรชุมชน สถาบันทางสังคมในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะวิสาหกิจกลุ่มกล้วยกรุงชิง ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมในลักษณะวัฒนธรรมการขอแรงอย่างพร้อมเพียง ตลอดจนการปฏิบัติการศึกษาภาคสนามในทุกกระบวนการ ผู้วิจัยหวังเพื่อประโยชน์ในการขยายผลความรู้ด้าน

การประชุมวิชาการ **ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 2**
“มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม”

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

การพัฒนากลุ่มอาชีพท้องถิ่นตามหลักการที่ว่า “การศึกษาคือความเจริญงอกงาม” พร้อมก้าวสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2547). *คู่มือนักพัฒนาเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม:วิทยากรกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกปลีอก.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *ชุมชนเข้มแข็งในมิติการพัฒนาชุมชน. รายงานสถานการณ์ ความเป็นอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมกันในสังคมไทยระดับเมืองและชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จิตติมา ดำรงวัฒนะ. (2554). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนาต้นแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองของเครือข่ายแผนแม่บทชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช: ทูลสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา*.
- _____. (2555). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการระบบการผลิตสินค้าข้าวภายใต้ฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของเครือข่ายมมนา จังหวัดนครศรีธรรมราช: ทูลสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ*.
- _____. (2562). *รายงานความก้าวหน้าการวิจัยระยะที่ 1 เรื่องการพัฒนาขีดความสามารถกลุ่มอาชีพท้องถิ่นเพื่อสร้างศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองปีดำ จังหวัดนครศรีธรรมราช: ทูลสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ*.
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ. (2549). *รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัด : ทูลสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย*.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2549). *อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: บริษัทเคล็ดไทย จำกัด.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). *แนวคิด แนวทางการพัฒนาชุมชน. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย* กรุงเทพมหานคร.